

sömürülecek topluluk nazarıyla bakmıştı... Valilerle idare edilenler arasında gedik gittikçe genişlemişti. Şiddete alışan halk, kanuna karşı güvenini de yitirmiş gibiydi. Budeyri'nin ifadesine göre, bir defasında Şamlılar, kadı kanunu tam uyguladı diye ayaklanmışlardı. Daha sonraki bir tarihte, aşırı adaletinden dolayı vâli Abdür-rauf Paşa (1817-31)'ya müteceviz durum takınmışlardı» (s. 306-307).

Dennis N. Skiotis'in araştırması (Mountain Warriors and the Greek Revolution, s. 308-329) kitabın amacı dışında kalmakla beraber, Yunan ayaklanmasına giden olayları açıklarken Epir ve Mora'daki hadiselerle *armatoloi* (bazılarına göre *martolos*'un teşkilâtlanmış şekli) arasındaki diyalogu genişletti - bilhassa Yunan - kaynaklara dayanarak incelemesi Osmanlı tarihi için önemli sayılmaktadır.

Eserde bundan sonra yer alan dört tebliğ XIX ve XX. yüzyıllarda batı karşısında Ortadoğu (bilhassa Osmanlı) savaş tekniği ile ilgilidir. M.E. Yapp'ın «The Modernization of Middle Eastern Armies in the Nineteenth Century : a Comparative View» (s. 330-366) isimli incelemesi önce 19. yüzyılda Avrupa ordularını, sonra da Osmanlı (ayrıca Mısır), İran ve Afgan ordularının Avrupa önündeki durumlarını ele alıyor. Glen W. Swanson, II. Abdülhamit devrinden 1913 e kadar Osmanlı devletinde askerî alandaki değişiklikleri ve bunda Almanların rolü (War, Technology, and Society in the Ottoman Empire from the Reign of Abdülhamid II to 1913; Mahmud Şevket and the German Military Mission, s. 367-385)'nü, D.A. Rustow, Osmanlıların son zamanlarında ve Osmanlı sonrası devrede askeriye ile siyasi amaçlar arasında bağlantıyı (Political Ends and Military Means in the Late Ottoman and Post-Ottoman Middle East, s. 400-411) ve M. Janowitz de Ortadoğuda sosyolojik yönden askerî müesseselerin mukayeseli analizini yapmaktadır (Some Observations on the Comparative Analysis of Middle Eastern Military Institutions, s. 412-439).

Salih ÖZBARAN

Apostolou E. Vakalopoulou, *Ta Kastrá Tou Platamona Kar Tis Orias Tempon Kar O Tekes Tou Hasan Mpampa* (Platamona ve Oria Surları ile Hasan Baba Tekkesi), Etairia Makedonikon Spoudon yayını, Selânik 1972, 128 sayfa, 58 fotoğraf, 9 plân ve iki harita.

Eski Yunanlıların, Romalıların ve son olarak Türk kültür ve medeniyetinin mührü ile damgalanmış bugünkü Yunanistan'ın târihi eser bakımından zengin olması tabiidir. Ancak hassaten Türk eserlerine karşı gösterilen ilgisizlik veya kötü niyet bu gibi anıtların yok olmasına sebebiyet vermektedir. Son zamanlarda her ne kadar bazı Yunanlı ve ecnebi ilim adamları Türk eserlerini in-

celeyip korunmaları için gayret sarfediyorlarsa da bu konuda başarı göstere-
memektedirler. Nitekim tanıtmaya çalıştığımız Vakalopoulos'un kitabında bu
gerçeği görmek mümkündür.

Eser, Larisa (Yenişehir)'dan Makedonya'ya doğru 23 km. mesâfede bulu-
nan Tempî (Baba Boğazı)'deki, muhtelif devirlere ait tarihi eserleri incelemek-
tedir.

Yazar önsözünde, çocukluk yıllarından beri dikkatini çeken Platamona ve
Oria surları ile Hasan Baba Tekke'sini, onlar hakkında bilgi edinmek isteyen-
lerin meraklarını gidermek amacıyla incelemeğe çalıştığını belirtiyor ve ona
araştırmalarında yardım edenlerin isimlerini zikrederek teşekkür ediyor.

Birinci kısım (s. 9-61) «Platamona Surları» ile ilgili makaleden oluşmak-
tadır; birinci bölümde, Platamona Surları'nın Olimpos dağı'nın güneydoğu ya-
kasında ve Makedonya'dan Larisa (Yenişehir)'ya giderken Baba Boğazı'nın
girişinde bulunduğunu kaydeden müellif, ikinci bölümde, surların mimari ya-
pısını incelerken, onların bizans, frenk ve türk sanatından izler taşıdıklarını bu
nedenle de surları belirli bir devrenin eseri olarak zikretmenin mümkün ola-
mayacağını yazmaktadır.

Üçüncü bölümde surların târihi anlatılmaktadır. İlk çağda, muhtelif kay-
naklara dayanarak, bu bölgede Heraklion şehrinin bulunduğunu, Atina sitesi-
nin bu şehri Makedonyalılardan M.Ö. 421 yılında ele geçirdiklerini, daha sonra-
ları ise Romalı Popilius'un şehri fethettiğini yazmaktadır. Orta çağlarda ise Bi-
zanslıların Heraklion'u Platamon diye isimlendirdiklerini, 1204 yılında Frenkler
tarafından alınan Platamona'sın harabe haline gelmiş surlarının alelacele on-
lar tarafından yeniden tâmir edildiklerini söyledikten sonra o dönemin tarihi
olaylarını sıralamaktadır. 1386 yılında Türklerin Platamona'ya girdiklerini kay-
deden yazar, surlarının savunmadaki öneminden dolayı, diğer kale ve tarihi
eserler gibi yıkılmadığını ifade eder ve Osmanlı dönemindeki tarihi olayları
ve bölgenin durumunu arşiv vesikalarına dayanarak sıralamaya çalışır. Bura-
da Vakalopoulos'un Türkleri târihi eser düşmanı olarak zikretmesi düşündürü-
cüdür.

Son olarak surlarla ilgili efsâneler dördüncü bölümde anlatılmaktadır.

Eserin ikinci kısmı (63-84) Hasan Baba Tekkesi'ni inceleyen dört bö-
lümünden müteşekkil bir makaleden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Hasan Baba köyünün, Teselya'dan Makedonya'ya gider-
ken Tempî'nin girişinde bulunduğunu, tamamen türk nüfusa sahip olduğunu,
yabancı seyyahlara atfen pek çok cami, han, hamam ve tekkelerle dolu, güzel
görünümlü bir köy olduğunu ancak günümüzde bu eserlerden yalnız bir tane-
sini, Hasan Baba Tekkesi'ni muhafaza edilebildiğini onun da ahır olarak kulla-
nıldığını söylemekte ve «yıkılmadan önce, Hasan Baba Tekkesi tarihi eser ilân
edilip, restore edilmesi gerekir» temennisinde bulunmaktadır. Eski Osmanlı
İmparatorluğu'nun bir çok bölgelerinde, (Manastır, Mısır, Girit vs.) Hasan Ba-

ba'ya ait bir çok tekkelerin varlığına değinen yazar, bunları, Hasan Baba'nın ölümünden kurtulmak gayesi için boş mezarlı tekkeler inşa ettirdiğini söylemektedir. Zira Hasan Baba ilk Osmanlı Padışahlarından birisinin gazabına uğramış hakkında idam fermanı verilmişti. Ancak Hasan Baba köyündeki Tekkenin boş mezara sahip olamayacağını, zira Yunan subayı K.G.K.'nın 1890 tarihli kitabına göre Hasan Baba'nın Teselya'nın fethinde bizzat rolü olduğu, bunun ise tekkedeki «imansızlara ölüm» yazan iki yeşil bayraktan ve de yüzlerce Yunanlıyı öldürürken kırıldığı rivayet edilen arap yapısı bir kılıçtan anlaşıldığı zikredilmektedir.

İkinci bölümde, tekkenin mimarisi incelenirken yapının türk eseri olduğu kabul edilmekle beraber, eskiden tekkenin bulunduğu yerde «Aya Sofya» isimli bir Bizans kilisesinin bulunabileceğini kaydetmekte ve «Eğer fetih ruhlu ilk dervişlerin feth ettikleri yerlerin hıristiyan abide ve kiliselerini, islamiyeti kökleştirmek gayesi ile imha ettiklerini veya onları camiye dönüştürdüklerini düşünürsek, bunun kuvvetle doğruluğuna inanabiliriz» demektedir. Tekkenin üç küçük kubbeli bir revak ile türbenin bulunduğu büyük kubbeli kısımdan müteşekkil olduğu, ancak revak kısmının sütunları Milli Banka tarafından istimlak edildiğinden, günümüze kadar bu kısmın korunamadığını belirtir.

Hasan Baba'nın tarihi ve dinî görevinin anlatıldığı üçüncü bölümde dervişlerin fetihlerde oynadıkları role değinilmektedir. Dördüncü bölümde ise, dinî bir savaşçı olarak tanımlanan Hasan Baba'nın ismini verdiği köyü, Likostomiou denilen bir Bizans köyünün üzerinde kurduğunu, kilise tarihine dayanarak, ispat etmeye çalışmaktadır.

Vakalopoulos kitabına, üçüncü kısımda «Oria Surları» nı anlatarak nihayet vermektedir. Surlara çıkabilmemiz için tákıp etmemiz gereken yolları birinci bölümde anlattıktan sonra, Baba Boğazı'nda bir kayaya kazılmış «L. CASIUS LONGINUS, PRO COS, TEMPE MUNIVIT» lâtince kitabeyi inceler. Nihayet Baba Boğazı'nın savunma tarihini de verdikten sonra, Türklerin bu boğazdan hile kullanarak geçtiklerini anlatan efsaneleri sıralamaktadır (s. 85-110).

Eser, Bibliyografya (s. 111-116), dizin (s. 117-122) ve yazarın diğer eserlerinin (s. 123-126) listesi ile son bulmaktadır.

Abdurrahim DEDE

«*Time on the Cross : The Economics of American Negro Slavery*»

Cilt I. 286 s. \$ 8.95.

«*Time on the Cross : Evindence and Methods. A Supplement*»

Cilt II. 267 s. \$ 12.50.

Yazanlar : Robert W. Fogel ve Stanley L. Engerman. Boston : Little, Brown, 1974.